

IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING IN MUSEA?

Een waaier aan mogelijkheden!

VOOR GEBRUIK

Zie dit als ...

... een inspiratiebron: niets moet, veel kan!

... een geheugensteuntje: tussentijds stilstaan, terug en vooruitkijken.

... een duwtje in de rug: wat nu al gebeurt, is niet onderschatten.

Deze inspiratiewaaier is bedoeld als een intern hulpmiddel voor musea met zin in immaterieel-erfgoedwerking. Hij bundelt 3 inspiratiefiches en 3 brainstormhandleidingen in één doorklikbaar document. *Start met brainstormen of blader eerst door de voorbeelden. Kies een specifiek onderdeel van de museumwerking uit en duid aan wat je al doet of wat je wel zou willen doen. Print elke fiche afzonderlijk. Verdeel de fiches onder je museumteam en leg ze later opnieuw samen om te zien wat is blijven plakken.**

BRAINSTORMHANDLEIDINGEN

Er zijn 3 brainstormhandleidingen. Als je deze vooraf toepast, kan je bewuster keuzes maken over de richting, soort en schaal van je immaterieel-erfgoedwerking. En over de inspirerende mogelijkheden die bij jouw museum passen.

1. **Bepaal de reikwijdte van relevant immaterieel erfgoed** voor het museum. In kaart brengen en vervolgens, net zoals bij roerend erfgoed, prioriteiten stellen en keuzes maken.
2. **Bepaal wie je bij je immaterieel-erfgoedwerking wil betrekken en hoever je daarin wil gaan.** Ook dit geeft keuzes in je immaterieel-erfgoedwerking mee vorm.
3. **Breng de bestaande immaterieel-erfgoedwerking in kaart** volgens de functies van het CED2017 en ent hierop de ideeën voor de toekomst.

INSPIRATIEFICHES

Er zijn 3 inspiratiefiches. Ze hebben elk betrekking op een groot onderdeel van de museumwerking:

Visie en beleid – *Hoe zit immaterieel erfgoed in het DNA van je museum verankerd?*

Presentatie – *Hoe maak je immaterieel erfgoedpraktijken zichtbaar?*

Projecten en activiteiten – *Hoe zet jij samenwerking en (publieks)activiteiten met gemeenschappen op?*

Elke inspiratiefiche verzamelt diverse manieren om met immaterieel erfgoed aan de slag te gaan. Afhankelijk van de visie, het thema, de schaalgrootte, beschikbare mensen en middelen, de collectie ... van het museum kan er uit deze insteken gekozen worden.

> Gebruik hiervoor ook de brainstormhandleidingen!

HOE?

1. Elk teamlid neemt de inspiratiefiche onder de loep: *wat gebeurt er al, wat gebeurt er (nog) niet, waar liggen kansen, wat is een interessante denkplaatje, wat is helemaal niks voor ons ...*
2. Leg vervolgens de inzichten en bedenkingen van iedereen op tafel en bespreek ze in functie van de (toekomstige) immaterieel-erfgoedwerking van het museum.

AAN DE SLAG!

** Je kan natuurlijk ook van A tot Z door alles gaan, maar daarvoor is dit document in eerste instantie niet bedoeld.*

IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING IN MUSEA?

Een waaier aan mogelijkheden!

*CLICK
& PICK!*

**MEER
WETEN?**

IMMATERIEEL ERFGOED

INSPIRATIEFICHE

**Immaterieel erfgoed
in VISIE & BELEID**

**Immaterieel erfgoed
in PRESENTATIE**

**Immaterieel erfgoed
in PROJECTEN & ACTIVITEITEN**

BEPAAAL WELK
IMMATERIEEL ERFGOED
RELEVANT IS VOOR JOUW MUSEUM

BEPAAAL WIE JE BIJ JE
IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING
WIL BETREKKEN EN HOEVER JE
DAARIN WIL GAAN

BRENG JE
IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING
PER FUNCTIE IN KAART

IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING IN MUSEA?

Een waaier aan mogelijkheden!

IMMATERIEEL ERFGOED

Immaterieel erfgoed =

gewoontes, gebruiken, kennis en praktijken met wortels in het verleden die mensen vandaag nog steeds doen en willen doorgeven voor de toekomst. Immaterieel erfgoed gaat mee met de tijd en blijft veranderen.

Immaterieel erfgoed wordt doorgaans opgedeeld in minstens 5 domeinen: oraal erfgoed (vertelcultuur, dialect ...), podiumkunsten en muziek (dans, theater, circus ...), sociale praktijken, feesten en rituelen, natuur & universum (eetcultuur, gewoontes en gebruiken i.v.m. de natuur of waarbij dieren een rol spelen), ambachtelijke vaardigheden en technieken.

Aan de basis van immaterieel erfgoed =

MENSEN Geen immaterieel erfgoed zonder mensen die er vandaag om geven

DOEN Immaterieel erfgoed is in de eerste plaats een praktijk

DOORGEVEN Toekomst geven aan immaterieel erfgoed is doorgeven

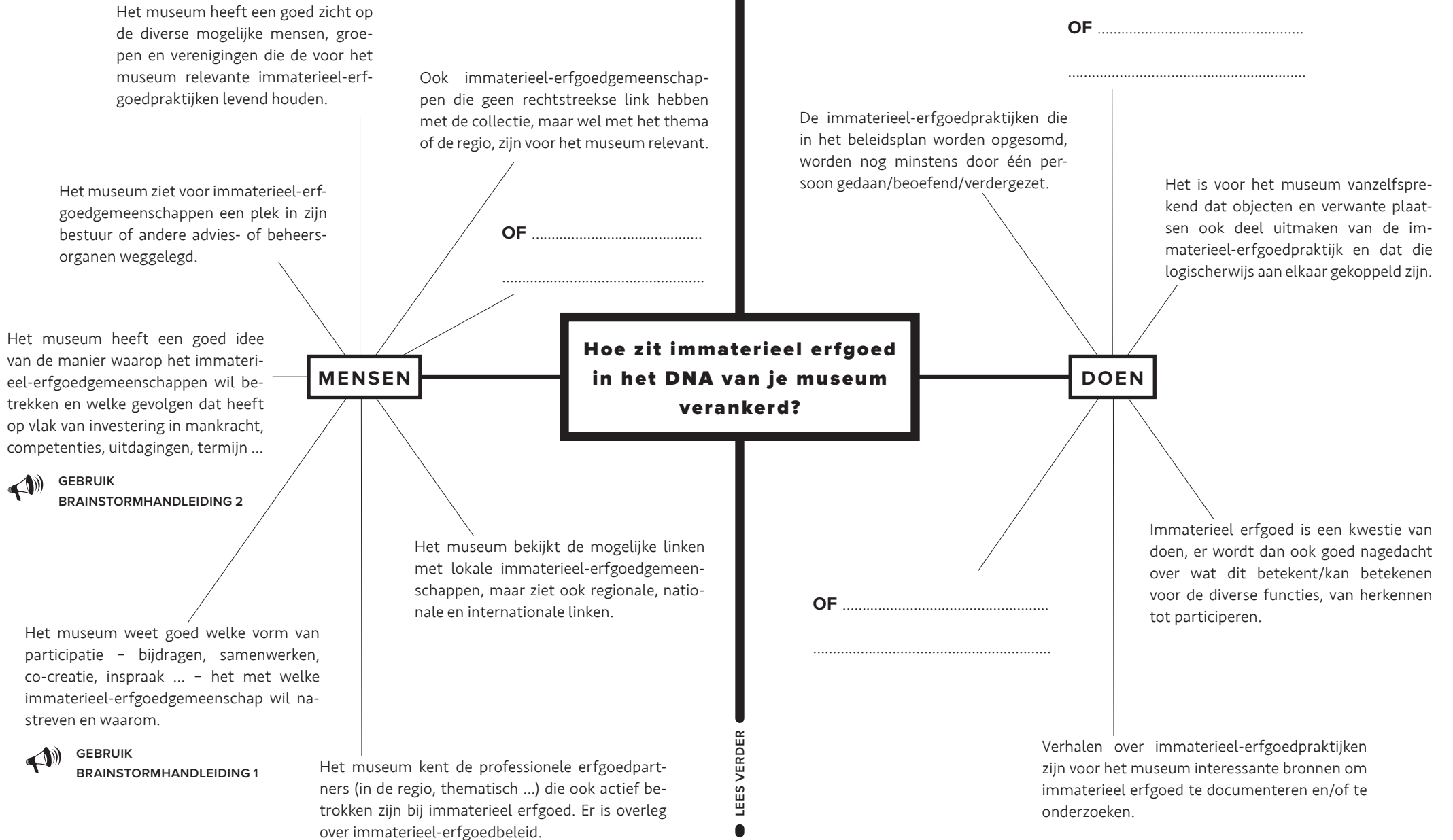
VROEGER, VANDAAG en in de TOEKOMST Immaterieel erfgoed heeft wortels in het verleden, wordt vandaag gedaan en door volgende generaties vernieuwd

Immaterieel-erfgoedpraktijk = de traditie of techniek die door een bepaalde groep mensen actief wordt beoefend en doorgegeven.

Immaterieel-erfgoedgemeenschap = de mensen die immaterieel erfgoed doorgeven door het te doen, actief te ondersteunen en/of te beleven (beoefenaars, deelnemers, toeschouwers, publiek, vrijwilligers, enzovoort).

Immaterieel-erfgoedwerking = de werking die organisaties en instellingen (van buitenaf) rond deze praktijken ontwikkelen.

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in VISIE & BELEID

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in VISIE & BELEID

Het museum zet in op immaterieel erfgoed met de bedoeling direct of indirect bij te dragen aan het doorgeven ervan.

Het museum gaat voor de verschillende functies (CED 2017) na wat het kan doen voor het ondersteunen en doorgeven van immaterieel erfgoed.

**GEBRUIK
BRAINSTORMHANDLEIDING 3**

In alle facetten van de museumwerking waar immaterieel erfgoed aan bod komt, speelt door wie, hoe en waarom het vandaag nog wordt gedaan een rol.

De evolutie en dynamiek van immaterieel-erfgoedpraktijken probeert het museum in zijn verschillende functies zichtbaar te maken, bvb. ook met een hedendaags verzamelbeleid.

Via zijn collectie, onderzoek en programmatie draagt het museum bij aan historisch inzicht, contextualisering en reflexiviteit van immaterieel-erfgoedgemeenschappen omtrent hun hedendaagse praktijk.

DOORGEVEN

Hoe zit immaterieel erfgoed in het DNA van je museum verankerd?

VROEGER, VANDAAG en in de TOEKOMST

OF

OF

OF

Het museum kiest er bewust voor om zich in te zetten voor immaterieel-erfgoedpraktijken waar geen vastomlijnde gemeenschap voor bestaat.

Het museum ondersteunt immaterieel-erfgoedgemeenschappen bij het in kaart brengen van noden en behoeften en zoekt mee naar manieren om daar iets aan te doen.

Het museum probeert via haar collectie, onderzoek en programmatie immaterieel-erfgoedgemeenschappen te inspireren tot vernieuwing en innovatie.

Het museum denkt mee na over de hedendaagse context en toekomst van immaterieel erfgoed en kijkt niet enkel terug op de geschiedenis ervan, zelfs al overstijgt dit de tijdsperiode van de collectie.

voorbeelden?

LEES VERDER

INSPIRATIEFIGHE Immaterieel erfgoed in VISIE & BELEID

Over de grenzen inventariseren, documenteren en gemeenschappen met elkaar in contact brengen kan belangrijk zijn voor het voortbestaan van immaterieel-erfgoedpraktijken. Het museum kan hierin actie ondernemen of bemiddelaar/facilitator zijn. Denk maar aan het **Musée des Géants** in Ath, dat als spil fungeert voor de ontmoeting van reuzengemeenschappen in België (en daarbuiten).

Het **Huis van Alijn** organiseert jaarlijks een Lichtfeest met pannenkoeken op Maria-Lichtmis (2 februari). Een traditie die nauwelijks nog gekend is en waar geen vereniging of behartiger voor bestaat. Het museum neemt bewust initiatief om de traditie nieuw leven in te blazen en bekend te maken bij een breed (ook niet-katholiek) publiek.

.....
.....

Het **Hasseltse Stadsmus** en de stedelijke dienst diversiteit gingen in gesprek met protestantse christenen, sikhs, hindoes en moslims. Hun beleving van de Virga Jessefeesten en hun ervaring met gelijkaardige ommegangen of processies uit hun eigen cultuur stonden centraal. De gesprekken resulteerden in de kijk- en luistertentoonstelling *Virga Yes Divers*.

In zijn huidig beleid kiest **Bokrijk** bewust voor innovatie en een blik richting de toekomst. Het openluchtmuseum organiseert bijvoorbeeld wedstrijden voor hedendaagse designers die met traditionele technieken, materialen en kennis aan de slag gaan en huisvest een hedendaagse, op ambachtelijke principes gestoelde bakkerij.

**VOORBEELDEN
Hoe zit immaterieel erfgoed
in het DNA van je museum
verankerd?**

Sommige musea zetten zich in om erfgoedgemeenschappen te ondersteunen bij het opstellen van dossiers in het kader van de UNESCO 2003 *Conventie voor het borgen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed*. **NAVIGO-Nationaal Visserijmuseum** werkte bijvoorbeeld mee aan het erkenningsdossier van de Oostduinkerke garnaaalvissers te paard en **Sportimonium** aan het programma rond ludodiversiteit, dat werd erkend als *best practice*.

Om van een immaterieel-erfgoedwerking te spreken, is het belangrijk te weten of er nog mensen zijn die een bepaalde immaterieel-erfgoedpraktijk vandaag nog doen of willen doen. Het **Museum voor Oudere Technieken (MOT)** ontwikkelt DOES, korte initiatieworkshops, enerzijds op basis van de bestaande praktijkkennis (*Wie kan dit vandaag nog?*) en anderzijds op basis van de bestaande interesse voor deze technieken (*Wie wil dit zelf leren?*).

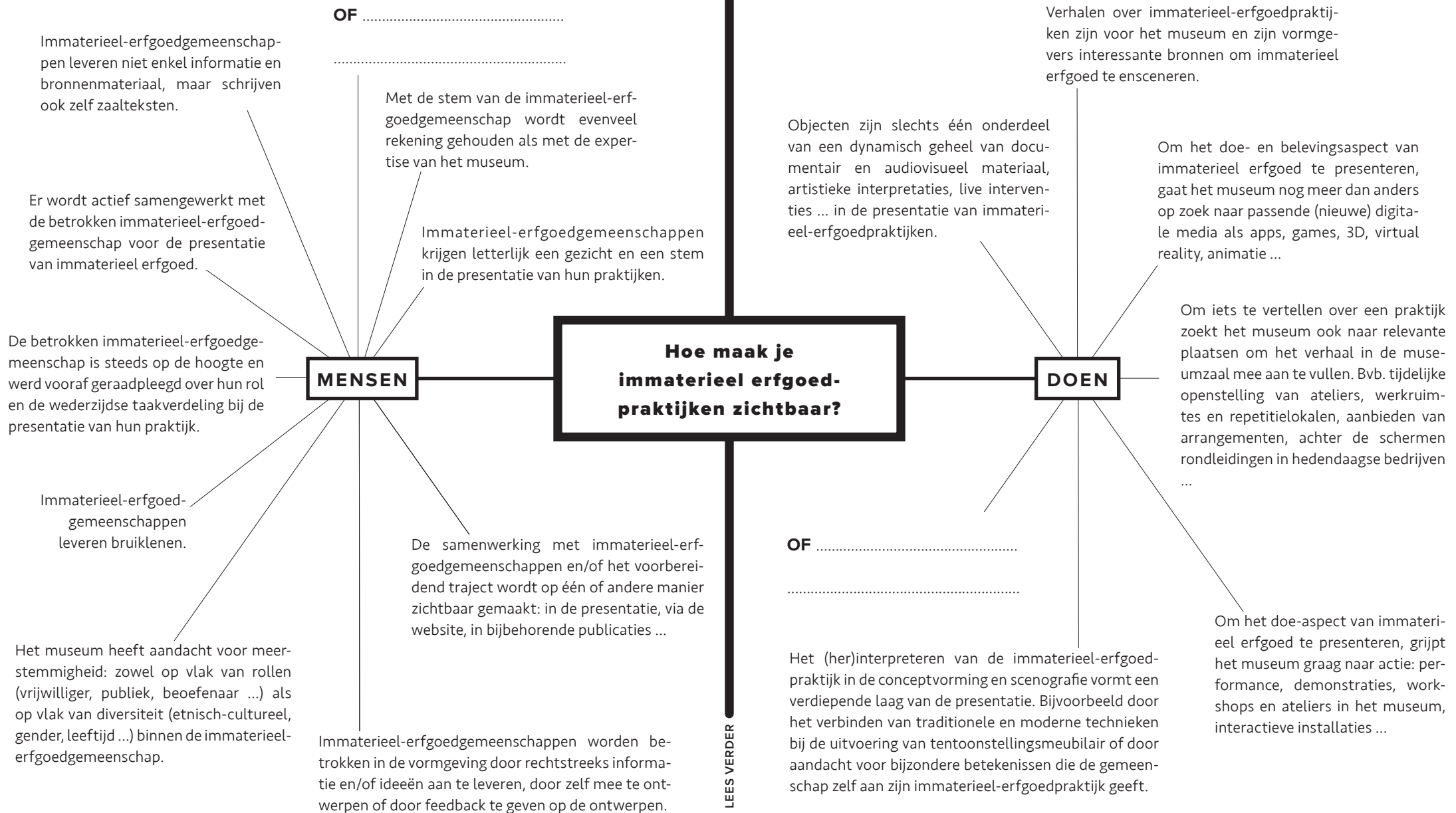
.....
.....

Stedelijke musea vertrekken steeds vaker van wat vandaag leeft in de stad, ook wanneer daar nog geen collectie van bestaat. Samenwerken met actieve verenigingen of oog hebben voor het ontstaan van nieuwe tradities (bvb. buurtfeesten), kan zowel een dynamische werking, lokale verankering als het verwerven van nieuwe collectie opleveren. Het **Stadsmuseum Lokeren** verwierf naar aanleiding van een tentoonstelling samen met de scouts bijvoorbeeld filmpjes en documentatiemateriaal over scoutsgebruiken, -spelen en knooptechnieken die vandaag actief in de scouts worden gedaan.

Mondelinge geschiedenis is een interessante manier om technieken of tradities te documenteren. Uit de interviews die voor het project *Vlasparlee* werden afgenomen, kon **Texture, museum over Leie en vlas**, heel wat informatie over de specifieke vlaspraktijk afleiden. De vlasverhalen zijn een bron voor documentatie over de vlastechniek die het museum vandaag ontsluit en ter beschikking stelt.

Ga zelf aan de slag & vul aan!

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in PRESENTATIE

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in PRESENTATIE

Het museum geeft aandacht aan de verschillende aspecten van de immaterieel-erfgoedpraktijk en brengt ook het doorgeven zelf in beeld. Aan wie en hoe immaterieel erfgoed wordt doorgegeven is een onderdeel van elke immaterieel erfgoedpresentatie.

Bij het buitengaan weten bezoekers dat immaterieel erfgoed vandaag nog steeds wordt gedaan en doorgegeven.

OF

Het museum wil met zijn presentatie inzicht geven en bij het publiek een beter begrip creëren voor de getoonde immaterieel-erfgoedpraktijken.

Het museum gebruikt zijn presentatie om de vraag te stellen naar de toekomst van de immaterieel-erfgoedpraktijk en ook bezoekers ervan bewust te maken dat die toekomst afhankelijk is van steeds nieuwe generaties.

In de presentatie laat het museum niet alleen zien waar de immaterieel-erfgoedpraktijk vandaan komt, maar ook hoe hij is veranderd doorheen de tijd.

Het museum experimenteert met nieuwe media en alternatieve manieren van presenteren om ook de doelgroepen die veraf staan van de immaterieel-erfgoedpraktijk te kunnen bereiken.

DOORGEVEN

Hoe maak je immaterieel erfgoedpraktijken zichtbaar?

VROEGER, VANDAAG en in de TOEKOMST

OF

Het museum presenteert immaterieel erfgoed zo dat mensen goesting krijgen om het zelf te proberen of mee te doen.

OF

Het museum onderzoekt ideeën voor vernieuwing van immaterieel-erfgoedpraktijken en vult deze in de presentatie aan. Het ziet dit als inspiratiebron voor de betrokken immaterieel erfgoedgemeenschappen.

Bij het bepalen van chronologische afbakening en weergave op tijdlijnen en dergelijke presenteert het museum immaterieel erfgoed steeds als 'onaf'.

Het museum zorgt dat geïnteresseerde bezoekers de weg vinden naar de immaterieel-erfgoedgemeenschappen. Bvb. door websites van verenigingen te communiceren, adresgegevens bij te houden, mensen met elkaar in contact te brengen ...

LEES VERDER

voorbeelden?

Op vlak van (historisch) inzicht en reflexiviteit kan het museum door toevoeging van een wetenschappelijke laag aan de presentatie de immaterieel-erfgoedgemeenschap inspireren en versterken.

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in PRESENTATIE

Aan de hand van tientallen diepte-interviews en gesprekstafels bracht de Gezinsbond samen met verschillende partners de enorme rijkdom aan geboorterituelen in Vlaanderen en Brussel kaart. Verhalen, getuigenissen en voorwerpen werden verzameld in de reizende **tentoonstelling Hallo baby. Geboorterituelen in beweging**, die bijvoorbeeld in het BELvue museum werd getoond.

Vormgevers en scenografen in contact brengen met de betrokken immaterieel-erfgoedgemeenschappen zorgt voor een grotere creativiteit en een meer gelaagde presentatie. Zo bijvoorbeeld een expo over de Chinese Han-dynastie waarvoor de scenograaf sokkels liet maken met afmetingen met symbolische waarde voor de gemeenschap, nl. de geluksgetallen 6, 8 en 9. Het ergste ongeluksgetal, 4, werd bewust vermeden.

Voor de vormgeving van de opstelling over het jodendom, werkte het **MAS I Museum Aan de Stroom** bewust met een Joodse kunstenaar.

.....
.....

In het **Musée du Doudou** is het overduidelijk dat het museum over een levende praktijk vertelt die doorheen de decennia is aangepast aan een veranderde stad en samenleving. Artistieke interventies in de vorm van video-installaties geven bezoekers de indruk zich middenin het gebeuren te bevinden, hoewel een representatie – aldus de conservator – nooit hetzelfde kan zijn als het echte gebeuren. Ook de *Petit Lumençon*, de recent in het leven geroepen ‘kinderversie’ van het gevecht tussen Sint-Joris en de Draak, die jongeren warm moet maken voor de traditie, krijgt ruime aandacht in het museum als nieuw onderdeel van de traditie.

De fysieke plekken verbonden aan tradities en technieken zijn vaak herkenbaar voor bezoekers en spreken aan. Het werken of (samen)werken op locatie kan de presentatie van immaterieel-erfgoedpraktijken versterken, bvb. door een bezoek achter de schermen van een hedendaagse brouwerij te koppelen aan een bezoek aan het **Hopmuseum**.

.....
.....

Het bevragen van de betrokken immaterieel-erfgoedgemeenschap, zoals het **NAVIGO-Nationaal Visserijmuseum** doet met de garnaalvisserij te paard, resulteert soms in de keuze voor andere objecten of foto’s, vanuit een eigen expertise of verhaal.

Voor de tentoonstelling *Snapshot 11: Namaste Brugge. Nepalese Bruggelingen en hun tradities*, werkte het **Brugse Volkskundemuseum** intensief samen met twee Nepalese verenigingen – de Everest Nepali Society en de United Kiret Society – en met FMDO vzw, een federatie van sociaal-culturele verenigingen met een migratie-achtergrond. De inrichting van de expozaal op de eerste verdieping van het museum en de selectie van voorwerpen gaven een impressie van de rijke tradities van Nepal en hoe die door de Brugse gemeenschap worden beleefd.

Het **Muziekinstrumentenmuseum** huisvestte enkele jaren een atelier voor vioolbouw, waar de vioolbouwer zijn dagdagelijkse praktijk uitvoerde, zichtbaar voor bezoekers achter glas. Op die manier worden geregeld ook restauratiewerken en -technieken ontsloten in musea.

.....
.....

**VOORBEELDEN
Hoe maak je
immaterieel erfgoed-
praktijken zichtbaar?**

Ga zelf aan de slag & vul aan!

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in PROJECTEN & ACTIVITEITEN

OF

.....

Het museum zet in samenwerking met immaterieel-erfgoedgemeenschappen acties en projecten op met oog op *langdurige trajecten* en een duurzaam netwerk.

Leden van de immaterieel-erfgoedgemeenschap gidsen en begeleiden groepsbezoeken gerelateerd aan hun praktijk.

Het museum zet in samenwerking met immaterieel-erfgoedgemeenschappen *tijdelijke* projecten op.

Het museum gaat met immaterieel-erfgoedgemeenschappen op zoek naar interessante acties of projecten, los van het vastgelegde museumprogramma.

Het museum gaat geregeld in op vragen, ideeën en voorstellen van immaterieel-erfgoedgemeenschappen uit zijn netwerk.

Het museum gaat actief op zoek naar samenwerking met relevante immaterieel-erfgoedgemeenschappen in functie van eigen projecten en tentoonstellingen.

Immaterieel-erfgoedgemeenschappen nemen een bijzondere plek in in het vrijwilligersbeleid van het museum.

Hoe zet jij samenwerking en (publieks)activiteiten met gemeenschappen op?

MENSEN

DOEN

Het museum deelt expertise rond het bewaren van objecten en documentair materiaal opdat de immaterieel-erfgoedgemeenschap haar collecties in goede staat kan bewaren en gebruiken.

Het museum helpt immaterieel-erfgoedgemeenschappen om objecten en documentair materiaal naar waarde te schatten met oog op de toekomst van hun praktijk.

Het museum organiseert workshops en initiaties onder begeleiding van immaterieel-erfgoedgemeenschappen om het publiek te laten ervaren wat hun immaterieel-erfgoedpraktijk inhoudt.

Voor zijn eigen activiteiten kiest het museum vaak voor samenwerking met immaterieel-erfgoedgemeenschappen (bv. voor catering (een lokale ijsmaker), tijdelijk meubilair of aankleding (lokale ambachtstlui), muziek (lokale fanfare), vertellers ...).

Het museum helpt immaterieel-erfgoedgemeenschappen om hun praktijk te benoemen en te omschrijven

OF

.....

Het museumgebouw staat ook buiten de bezoeken ter beschikking van immaterieel-erfgoedgemeenschappen, bv. als kleedkamer, vergader- of oefenplek ...

Op de website of sociale mediakanalen van het museum worden activiteiten van de immaterieel-erfgoedgemeenschappen gecommuniceerd en in de kijker gezet.

INSPIRATIEFICHE Immaterieel erfgoed in PROJECTEN & ACTIVITEITEN

Het **Koninklijk Museum voor Midden-Afrika** plant muziekworkshops in het vernieuwde museum, die door freelance muzikanten zullen worden gegeven.

Dialect is een belangrijk onderdeel van het erfgoed van de stad Hasselt. **Stadsmuseum Hasselt** communiceert op hun website over de lessenreeks *Hessels vir beginners* van vzw Veldeke.

De opleiding van nieuwe medewerkers van een groot jeneverbedrijf start steevast met een rondleiding in het **Jenevermuseum**. De stoker van het museum wijdt hen in in de ambachtelijke kennis van het stoken van jenever.

Met de doorlopende programmatie van de voorstellingen van Pierke van Alijn op de museumzolder, zorgt **Huis van Alijn** dat dit poppentheater continu jonge kinderen blijft bereiken.

Museum Plantin-Moretus lanceerde bij de recente heropening ook een nieuwe museumshop. Het museum ging hiervoor in zee met Kastaar, een Antwerps drukkersduo dat zich specialiseert in handgedrukte *stationary*. Kastaar dook het archief van het museum in en selecteerde daar prenten en afbeeldingen. Gecombineerd met moderne elementen maakten ze zo een hele nieuwe merchandisinglijn.

Naar aanleiding van de (samenwerking rond de) tentoonstelling *Heilige Plaatsen. Heilige Boeken*, vierde de Joodse gemeenschap in Antwerpen in 2015 Chanoeka in het **MAS | Museum aan de Stroom**.

**VOORBEELDEN
Hoe zet jij samenwerking en
(publieks)activiteiten met
gemeenschappen op?**

DIVA organiseert ateliers en masterclasses in huis onder de noemer DIVA Academie. Het museum werkt hiervoor samen met juweelontwerpers en edelsmeden.

.....
.....

't Grom viert het feestjaar van Dodoens niet door middel van een tentoonstelling of publicatie. Het museum licht de tradities of ambachten van de herboristiek en de botanische kunst, die in het *Cruydeboeck* van Dodoens uit de 16de eeuw voorkomen, uit. Over beide technieken worden praktische cursussen ingericht door het museum, samen met relevante partners uit de betrokken sectoren, zoals bv. de Vlaamse Herboristenvereniging of een lokale bloemist. Zo geeft 't Grom actief mee kennis en vaardigheden door aan een nieuwe lichter geïnteresseerden.

Sommige musea hebben kennis over immaterieel erfgoed in huis, in de handen en hoofden van een huisbakker bv., zoals in het **Bakkerijmuseum** waar je terecht kan voor demonstraties, workshops of hulp bij je eigen bakvragen of -problemen.

Het **SteM (Stedelijke Musea Sint-Niklaas)** heeft sinds 2008 een afdeling met objecten over de brei-industrie in de streek. Deze afdeling is opgevat als een atelier. De machines in het breiatelier staan ter beschikking van studenten, ontwerpers en kunstenaars. Er is ook een zeer actieve breiclub aan verbonden.

.....
.....

Ga zelf aan de slag & vul aan!

BEPAAAL WELK IMMATERIEEL ERFGOED RELEVANT IS VOOR JOUW MUSEUM

VOORAF: Plan met het volledige team minstens 1u voor deze brainstorm in.

STAP 1: Maak een mindmap.

Missie-visie: Neem de woorden van je missie en visie onder de loep. Welk immaterieel erfgoed kan je hiermee associëren?

Collectie: Haal je collectie voor de geest: binnen welke immaterieel-erfgoedpraktijken spelen deze objecten een rol? Met welk immaterieel erfgoed kan je ze associëren? Naar welke praktijken verwijzen ze? ...

Bibliotheek/ documentatiecentrum:

Welk immaterieel erfgoed sluit aan bij de verschillende thema's of trefwoorden die in je bibliotheek gehanteerd worden?

Zet het museum en een beknopte beschrijving van missie en visie centraal.

Laat iedereen rond de tafel immaterieel-erfgoedpraktijken opnoemen die van ver of dichtbij iets met het museum te maken kunnen hebben. Noteer op een flipchart of whiteboard.

Netwerken: Denk aan iedereen waar je als museum regelmatig mee in contact komt: wie zijn deze personen of organisaties, en welke linken hebben deze mensen met immaterieel erfgoed?

Domeinen van immaterieel erfgoed: Welke linken zie je met oraal erfgoed (vertelcultuur, dialect ...), podiumkunsten en muziek (dans, theater, circus ...), sociale gewoontes en gebruiken (stoeten, rituelen, feesten ...), natuur & universum (eetcultuur, gewoontes en gebruiken i.v.m. de natuur of waarbij dieren een rol spelen), ambachtelijke vaardigheden en technieken? Of zie je linken met praktijken die je op www.immaterieelerfgoed.be vindt?

OPGELET!

Hou bij het brainstormen steeds de definitie en basiselementen van immaterieel erfgoed voor ogen. *Immaterieel erfgoed zijn gewoontes, gebruiken, kennis en praktijken met wortels in het verleden die mensen vandaag nog steeds doen en willen doorgeven voor de toekomst. Immaterieel erfgoed gaat mee met de tijd en blijft veranderen. MENSEN *DOEN *DOORGEVEN *VROEGER, VANDAAG en in de TOEKOMST staan centraal.*

STAP 2: Criteria bepalen.

Laat elk teamlid luidop 3 voorbeelden kiezen die volgens hem/haar zeker tot de immaterieel-erfgoedwerking van het museum moeten behoren. Vraag bij elk voorbeeld een motivatie.

Bediscussieer aan de hand van deze motivaties **wat algemeen geldende basis-criteria vormen om een bepaalde immaterieel-erfgoedpraktijk wel of niet te beschouwen als relevant voor het museum.**

STAP 3: Selecteren.

Overloop wat op het bord staat en omcirkel wat volgens de eerder bepaalde criteria tot de immaterieel-erfgoedwerking van het museum zou moeten behoren.

STAP 4: Focussen.

Het is onmogelijk om actief met alle immaterieel-erfgoedpraktijken die relevant zijn voor het museum aan de slag te gaan. **Maak, net zoals bij roerend erfgoed, in een laatste of latere stap keuzes en bepaal prioriteiten.** Daarbij kunnen je beleidsprioriteiten een rol spelen, of bepaalde kansen of gelegenheden, of reeds geplande themajaren bijvoorbeeld. Je kan er ook voor kiezen om immaterieel-erfgoedgemeenschappen bij de keuze te betrekken en inspraak te geven.

STAP 5: Conclusie.

Vat concluderend samen wat de reikwijdte van het immaterieel erfgoed is dat bij het museum hoort en rond welke immaterieel-erfgoedpraktijken je in de toekomst actief aan de slag wil gaan. Leg dit ergens vast, samen met de gemotiveerde criteria, zodat je er later naar kan teruggrijpen.

BEPAAAL WIE JE BIJ JE IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING WIL BETREKKEN EN HOEVER JE DAARIN WIL GAAN

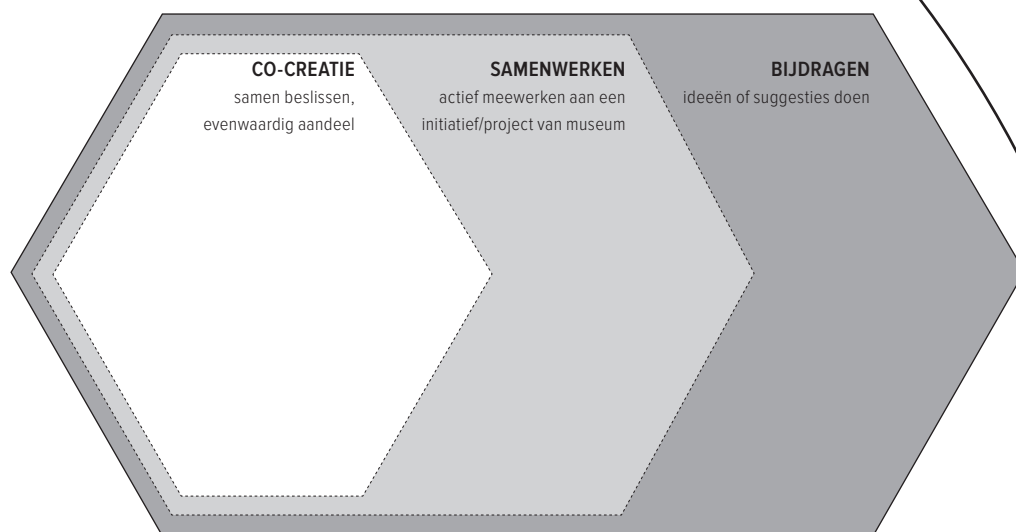
VOORAF: Plan met het volledige team minstens 1u voor deze brainstorm in.

STAP 1. Welke immaterieel-erfgoedgemeenschappen?

Welke individuen, verenigingen, groepen, organisaties zijn er allemaal op één of andere manier verbonden met het immaterieel erfgoed dat voor jouw museum relevant is? Laat iedereen individueel op post-its invullen aan wie hij/zij denkt (één persoon of groep per post-it).

STAP 2: Welk type van participatie?

Gebruik het schema hieronder of maak zelf schema op van soorten participatie die je belangrijk vindt. Neem het schema over op een groot blad of whiteboard. Overloop alle post-its in groep. Overweeg voor elke post-it welke plaats je deze immaterieel-erfgoedgemeenschap in het schema zou willen geven. Plak.

OPGELET! Het schema moet een weergave worden van een ideaalscenario voor de toekomst. Het gaat om de participatieve relaties die je zou willen, niet om die welke er al zijn.

STAP 3: Prioriteiten bepalen.

Bepaal op welke immaterieel-erfgoedgemeenschappen je vooral wil inzetten de komende tijd. Eventueel kan je ook aanduiden welke je op korte/middellange/ lange termijn zou willen betrekken.

OPGELET! Participatie kost tijd. Je kan beslissen wanneer je eraan wil beginnen, maar het is meestal moeilijk te voorspellen wanneer de betrokkenheid gerealiseerd is.

STAP 4: Actieplan opstellen.

Start met het uitwerken van een actieplan om je participatieve werking met deze immaterieel-erfgoedgemeenschap (verder) uit te bouwen. *Wat is er al en wat is er nog méér nodig? Gezamenlijke acties of projecten? Persoonlijk contact en geleidelijk groeien van wederzijds vertrouwen? Een bepaald aanbod, manier van ondersteunen, incentive om contact te leggen of contact intensiever te maken? ...*

Voor stap 4 plan je best een nieuw brainstormmoment. Het kan interessant zijn om hierbij *meer* of *andere* mensen te betrekken. Of je kan de immaterieel-erfgoedgemeenschap in kwestie uitnodigen om in gesprek te gaan en te zien wat jullie voor elkaar kunnen betekenen.

TIP! Inspiratie nodig bij het uitwerken van participatie in jouw museum?

- Gebruik 'The participatory museum' van Nina Simon.
- Lees verder op [de blog van Nina Simon](#).
- Leer uit de experimenten en conclusies van [Our museum](#).
- Ga aan de slag met de tools en inspiratie die je op de website van [tapis plein](#) en [FARO](#) vindt.

BRENG JE IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING PER FUNCTIE IN KAART

Zet een brainstorm op met het hele museumteam en breng per functie in kaart wat je allemaal doet rond en voor immaterieel-erfgoedpraktijken.

Lijst op met wie je deze acties op dit moment onderneemt. Evalueer of je meer kan doen, de immaterieel-erfgoedgemeenschappen meer kan betrekken of het aantal kan uitbreiden.

Het is helemaal geen must om binnen elke functie een immaterieel-erfgoedwerking te ontplooiën. Toch kan het in kaart brengen via de 5 functies inspiratie bieden of onontgonnen kansen blootleggen. Op basis van de vaststellingen uit dit schema zou je bijvoorbeeld kunnen kiezen om met je immaterieel-erfgoedwerking in te zetten op één functie in het bijzonder, waar je sterkte reeds ligt. Of om een uitdaging aan te gaan daar waar je veel kansen ziet.

5 FUNCTIES	WAT?	MET WIE?	IDEEËN VOOR DE TOEKOMST?
Herkennen en verzamelen <i>In kaart brengen en documenteren van – levend – immaterieel erfgoed. Wanneer het uitdovend immaterieel erfgoed betreft, kan documenteren een laatste manier zijn om ooit opnieuw te worden opgepikt.</i>	Bvb. Het Museum voor Oudere Technieken (MOT) faciliteert het proces van het vellen van de boomstam tot het boren en in werking stellen van een houten pomp. Het MOT brengt zo zijn eigen expertise en de interesse van een onderzoeker samen met de collectie en expertise van een gepensioneerd boorder, om een uitdovende praktijk te documenteren.		
Behouden en borgen <i>Transmissie, overdracht: het actief en effectief doorgeven en aanleren. Actualiseren.</i>	Bvb. Texture huisvest een kantatelier én zorgt voor de tewerkstelling van de docenten.		
Onderzoeken <i>Onderzoeken (historisch, sociaaleconomisch, materiaal-technisch ...).</i>	Bvb. Het Vleeshuis stelt systematisch restauratie-onderzoeken ter beschikking van instrumentenbouwers.		
Presenteren en toeleiden <i>Sensibiliseren en communiceren.</i>	Bvb. Stadsmuseum Lier maakt in haar nieuwe opstelling letterlijk plaats voor immaterieel-erfgoedgemeenschappen, om hun traditie in de kijker te zetten.		
Participeren <i>Het actief betrekken van immaterieel erfgoedgemeenschappen.</i>	In principe zit in elke vorm van immaterieel-erfgoedwerking een participatief element. Van het informeren en uitnodigen, tot het bieden van een podium, zoals de zondagse fanfareoptredens in Huis van Alijn tijdens En Avant Marche, tot aanleveren van bruiklenen of het samen maken van een tentoonstelling.		

TIP! Zet dit schema naar je hand.

Je kan bijvoorbeeld ook de 4 basiselementen als leidraad gebruiken om zo na te gaan wat je per functie voor/met **MENSEN * DOEN * DOORGEVEN * VROEGER, VANDAAG en in de TOEKOMST** doet.

IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING IN MUSEA?

Een waaier aan mogelijkheden!

MEER WETEN?

Deze inspiratiewijzer kwam tot stand naar aanleiding van een werkbezoek in het MAS | Museum aan de Stroom (06-06-2017). Hij werd door verschillende musea – zowel in groep als individueel – gewogen, beproefd en becommentarieerd. Dit resultaat is een eerste bundeling van wat een immaterieel-erfgoedwerking in musea zou kunnen zijn. Verre van volledig.

➤ **Bij deze een uitnodiging aan elke lezer/gebruiker om ideeën aan te vullen of bij te sturen en praktijkvoorbeelden toe te voegen.** ◀

Mail of bel ons met je bedenkingen, vragen, voorbeelden, ideeën ...

☎ 050 51 61 70

✉ floor@werkplaatsimmaterieelerfgoed.be

Over de werkslijnen ICE en musea

In 2015 brachten tapis plein en het ICE-trekkersnetwerk in kaart hoe musea in Vlaanderen immaterieel erfgoed zichtbaar maken, versterken en borgen. De daaropvolgende 2 jaar onderzochten we via de werkslijnen ICE & musea op vraag van én in samenwerking met musea wat ze nog meer aan immaterieel-erfgoedwerking kunnen doen. In 2017 ging het Intangible cultural heritage and Museums Project (IMP) van start. IMP verkent een diversiteit aan benaderingen, interacties en praktijken rond immaterieel erfgoed in musea in Europa. Het project wordt gecoördineerd door Werkplaats immaterieel erfgoed met als partnerorganisaties het Nederlandse Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, het Franse Maison des Cultures du Monde – Centre Français du Patrimoine Culturel Immaterieel, Verband der Museen der Schweiz (Zwitserland) en SIMBDEA uit Italië. Met steun van Creative Europe en de Vlaamse overheid, mogelijk gemaakt door het Bundesamt für Kultur (CH).

Werkplaats immaterieel erfgoed

Eind 2017 bundelde Werkplaats immaterieel erfgoed de bestaande ervaring en inzichten van tapis plein vzw met nieuwe plannen en ambities tot een nieuwe missie en organisatie. Werkplaats immaterieel erfgoed voert in 2018 de beheersovereenkomst van tapis plein met de Vlaamse overheid verder uit.

Méer immaterieel cultureel erfgoed:

www.immaterieelerfgoed.be

Méer praktijkvoorbeelden, literatuur en handige tools i.k.v. immaterieel-erfgoedwerking en musea in Vlaanderen en Europa:

www.immaterieelerfgoed.be/themamusea

www.ICHandmuseums.eu

Met dank aan de collega's van het MAS | Museum aan de Stroom, Stadsmuseum Hasselt, Volkskundemuseum Brugge, Ypermuseum, STAM, Stadsmuseum Lier, Stadsmuseum Lokeren, Museum Hof van Busleyden, Musea Maaseik, Taxandria en Begijnhofmuseum, Huis van Alijn, Jenevermuseum en de collega's van FARO, Het Firmament, CAG en De kleine expeditie voor het constructief meedenken.

Een initiatief van Werkplaats immaterieel erfgoed vzw m.m.v. het ICE-trekkersnetwerk. Het netwerk begeleidt de immaterieel-erfgoedwerking in het brede Vlaamse erfgoedveld en zet de schouders onder globale noden. Vanuit hun thematische aanpak zijn ze elk het aanspreekpunt in een breder netwerk van musea, archieven en dienstverlenende organisaties. Platform immaterieelerfgoed.be | Werkplaats immaterieel erfgoed | FARO | Het Firmament | Resonant | LECA | CAG | ETWIE